

Vasile Goldiș, President of ASTRA

Vasile Goldiș, președinte al ASTREI

Eugen GAGEA

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

Abstract

As a president of “ASTRA”, Goldiș worked enthusiastically and skillfully, honoring the names of his predecessors. From his initiative, in 1924, “ASTRA” organized a visit to Bucharest, to similar literary societies, with the purpose of strengthening the Romanian cultural movement, through collaboration and the union of efforts and, also, of establishing a direct contact with the folk music, art, and customs of the Romanian people living beyond the Carpathians, with the nature of those regions, thus tightening the Romanians’ spiritual unity.

Rezumat

În calitate de președinte al „ASTREI”, Goldiș va munci cu entuziasm și pricepere, înscriindu-și cu cinste numele alături de cele ale predecesorilor lui. Din inițiativa sa, în anul 1924, „ASTRA” organizează o vizită la București, la societățile literare similare, cu scopul de a întări mișcarea culturală românească, prin conlucrare și unirea eforturilor și, de asemenea, de a stabili un contact direct cu cântecul, arta populară, obiceiurile poporului român de peste Carpați, cu natura din acele părți, strângându-se astfel unitatea sufletească a românilor.

Key words: *president, ASTRA, Romanian culture, spiritual unity.*

Cuvinte cheie: *președinte, ASTRA, cultura românească, unitate sufletească*

La 23 octombrie/4 noiembrie 1861 se înființează, la Sibiu, Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român – ASTRA, eveniment sărbătorit de aștrști, la Blaj și Sibiu, cu prilejul aniversării, în 2011, a 150 de ani de la constituire.

Rod al „intelligenților românești ardeleni, cum erau numiți intelectualii vremii, ASTRA a avut un rol însemnat în emancipare culturală și politică a românilor din Transilvania.

Președinții ASTREI, de la întemeiere și până astăzi, au fost personalități remarcabile ale timpului, care au militat pentru emanciparea românilor transilvăneni: Andrei Șaguna, Vasile Ladislau Pop, Iacob Bologa, Timotei Cipariu, George Barițiu, Ioan Micu Moldovan, Alexandru Mocsionyi, Vasile Goldiș, Iuliu Moldovan, Nicolae Popovici, iar după reînființare, anul 1990 – Dumitru Abrudan, Dumitru Acu.

Marele patriot, Vasile Goldiș, personalitate complexă a culturii, membru al Academiei Române, corifeu al Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, a desfășurat o rodnică activitate de îndrumător și animator al întregii pleiade de adevărați cărturari ai Aradului, în calitate de Președinte al ASTREI.

Alegerea lui Vasile Goldiș ca președinte al ASTREI în 1923 a constituit, într-o anumită măsură, o consolare, și date fiind condițiile în care s-au petrecut faptele, o victorie asupra adversarilor săi politici. Murind Andrei Bârseanu în 1922, în jurul desemnării succesorului acestuia au loc frământări politice deloc neglijabile. Candidații sunt: Vasile Goldiș, Nicolae Iorga și Vasile Stroiescu. Intelectualitatea din Transilvania îl dorea, din motive lesne de înțeles, pe primul dintre ei, dar guvernul și partidul lui Averescu (din care făcea parte și Octavian Goga), cu care Goldiș pe vremea aceea se afla în conflict, se foloseau de poziția lor oficială pentru a-l susține pe Nicolae Iorga.

Dorința Bucureștilor de-a fi ales un „regătean” în fruntea ASTREI se prelungește și sub guvernarea liberală, care succede celei averescane. Faptul nu trebuie considerat surprinzător, din

moment ce guvernarea Averescu, se știe astăzi, a venit la putere cu sprijinul P.N.L., aflat în 1919-1920 într-un moment de criză, respins de electoratul statului român întregit. Consecventul democrat ardelean are bucuria de a-i vedea stându-i alături, prin intervenții în presă, o serie de entuziaști susținători. Printre ei, Ion Clopoșel, care, în numărul din 29 iulie 1923 ai *Adevărului*, scria: „Vasile Goldiș este eruditul cărturar care a dezvoltat o neîntreruptă activitate culturală de peste trei decenii, ca secretar al consistoriului din Arad și om al condeului. Om cu o cultură universală, cu un dar admirabil de a scrie, el mai este și un om al disciplinei și muncii intense. O acțiune începută de d-a are de la început toate șansele izbânzii. Hotărât, calm, energic, stăruitor, democrat și foarte cult, Vasile Goldiș este una din rarele personalități superioare pe care le are țara întreaga” [1].

La rândul lui, ziarul *Patria* scria, la 8 august 1923, văzându-l de fapt, fără a-l numi, tot pe Goldiș – că viitorul președinte al ASTREI va trebui să fie un om inimos, cinstit, cu vederi democratice, cu trecut istoric curat [2].

În aceste condiții are loc la Timișoara Adunarea generală a ASTREI. În ședința a doua, din 29 august 1923, Ion Lupaș propune pentru funcția de președinte pe Vasile Goldiș, „fost profesor din Brașov și îndrumător strălucit cu graiul și condeiul al poporului nostru” [3].

Entuziasmul sălii a împiedicat orice contra-candidatură. Nimeni nu s-a opus, nimeni n-a obiectat și prin aclamații, cel propus a fost ales în unanimitate. Silviu Dragomir relatează, chiar dacă exagerând într-o anumită măsură lucrurile: „Am avut o nouă Alba-Iulia, manifestația grandioasă de la Timișoara egalează în glorie pe cea de la 1918” [4].

O emoție adâncă l-a cuprins pe Goldiș. El va rosti o cuvântare, mulțumind pentru alegerea sa, elogiindu-i pe președinții anteriori ai societății, se angajează să muncească după puteri, neobosit, pentru propășirea ASTREI, pentru ridicarea culturală a poporului și „spre mărirea patriei române”.

În discursul său, noul președinte pledează pentru alungarea din sânul ASTREI a vrajbei politice, cerând respectarea tradiției asociației ca „orice dihanie să tacă în fața templului sacru” și a sensurilor pe care activitatea ei le-a avut în istorie. Cu modestia și cinstea care îl caracterizau, Goldiș nu face declarații privind programul concret de activitate. Căci – arată el – „poporul român este sătul de fraze și promisiuni înșelătoare, mi-ar face rușine să mai rostesc fraze goale”. Și adaugă: „Voi studia situațiunea ASTREI, mă voi convinge până în amănunte de realitate și numai în conformitate cu această realitate voi arăta programul de muncă al ASTREI.” Din motive ușor explicabile, alegerea lui Goldiș a fost trecută sub tăcere de către ziarele din București.

Luându-și în primire atribuțiile, nou președinte era pregătit pentru ducerea la îndeplinire a tuturor sarcinilor ce-i reveneau. Experiența sa în domeniul activității culturale era îndelungată și multiplă. Să mai amintim și faptul că la 11 august 1907, adunarea generală a „Asociațiunii Naționale din Arad pentru Cultura Poporului Român” (independentă de ASTRA) l-a ales pe Goldiș director prim, calitate în care a depus o activitate neobosită pentru creșterea prestigiului societății respective, pentru îmbunătățirea activității ei, pentru ridicarea culturală a românilor de pe aceste meleaguri.

Ca atare, în calitate de președinte al „ASTREI”, Goldiș va munci cu entuziasm și pricepere, înscriindu-și cu cinste numele alături de cele ale predecesorilor lui. Din inițiativa sa, în anul 1924, „ASTRA” organizează o vizită la București, la societățile literare similare, cu scopul de a întări mișcarea culturală românească, prin conlucrare și unirea eforturilor și, de asemenea, de a stabili un contact direct cu cântecul, arta populară, obiceiurile poporului român de peste Carpați, cu natura din acele părți, strângându-se astfel unitatea sufletească a românilor. Vor participa circa 700 de delegați din Banat, Crișana, Maramureș și Transilvania propriu-zisă, care vor poposi și la Vălenii de Munte și Breaza. De asemenea, sub președinția lui Goldiș au loc, tot în 1924, festivitățile inițiate de „ASTRA”, cu ocazia centenarului nașterii lui Avram Iancu. De astă dată, ele capătă o anvergură națională. La Baia de Criș, Țebea, Vidra, Câmpeni, Muntele Găina etc., au avut loc serbări populare, la care au luat parte și numeroase personalități ale vieții științifice, politice și culturale din țară și străinătate. Atât ca președinte al „ASTREI”, cât și în calitatea deținută atunci de ministru al Artelor și Cultelor, Goldiș, după cum se arată într-o foaie contemporană, a lucrat „luni de zile, cu multă râvnă la reușita acestei serbări” [5], dând „tot sprijinul său moral și materiale pentru

realizarea lucrărilor ce s-au plănuț în legătură cu această comemorare” [6]. Din inițiativa lui Goldiș, s-a amenajat acum mormântul lui Avram Iancu și al celorlalți eroi de la Țebea. El propune guvernului transformarea cimitirului de la Țebea „în cimitirul de onoare al Eroilor” [7]. În calitate de președinte al „ASTREI” înființază, de asemenea, „Casa Națională” din Țebea și donează 100.000 lei copiilor de moți care vor învăța meserii, ridică un bust la Baia de Criș lui Avram Iancu, spre veșnică cinștire. Tot acum s-a ridicat, pe muntele Găina, monumentala cruce ce străjuiește împrejurimile Apusenilor. Până în 1924, casa natală a Avram Iancu se pierdea printre celelalte case ale moșilor din Vidra, înconjurată doar de dragostea moșilor pentru care tot ce era în legătură cu Avram Iancu însemna o aducere aminte scumpă inimilor românești. Cu prilejul centenarului nașterii lui Avram Iancu, prin grija lui Vasile Goldiș, această casă va deveni muzeu, cu menirea să adăpostească prețioase documente, amintind momente din viața lui Avram Iancu, craiul munților.

Datorită lui Goldiș, în 1924 și în anii următori, acțiunea culminând la 10 ani de la eveniment, se organizează aniversarea solemnă a Unirii Transilvaniei cu Țara Veche în toate despărțămintele mai de seamă ale „ASTREI”, în școli și universități. Acțiunea era menită după cum se exprima chiar inițiatorul ei, să țină „mereu trează conștiința națională” [8], acea „zi minunată de la 1 Decembrie” [9].

Vasile Goldiș intervine mereu la București în interesul „ASTREI”, obține fonduri pentru ea, călătorește prin județele țării pentru a stimula activitatea în cadrul acestei societăți, plănuiește crearea de burse pentru elevii merituoși, dar lipsiți de mijloace materiale, ia inițiativa comemorării unor foști președinți ai Asociațiunii (Vasile Papp, Visarion Roman). Este preocupat de ideea tipării de cărți pentru săteni, care să le ofere acestora cunoștințe privind cultivarea modernă a pământului, inclusiv practicarea grădinăritului, cultivarea pomilor fructiferi și a viței de vie, creșterea vitelor de rasă.

Hărțuit mereu de adversarii săi politici, în 1925, descurajat Vasile Goldiș are intenția să demisioneze. Dar și de data aceasta, atmosferă din jurul lui, la Adunarea generală a „ASTREI”, desfășurată la Reghin, e entuziastă și este reales ca președinte. Acceptând din nou președinția, Goldiș declară că va rămâne ferm pe pozițiile dinainte, că va căuta să sprijine țărănimea prin înființarea de biblioteci și cinematografe la sate, să construiască cămine culturale, să combată cu sprijinul unor savanți legați de popor superstițiile și să favorizeze organizarea de cooperative sătești. De asemenea, afirmă că se va arăta preocupat și de ridicarea nivelului cultural al muncitorilor, care sunt neglijați de clasele suspuse și avute.

Într-un interviu acordat, la scurtă vreme după momentul Reghin, ziarului maghiar *Erdelyi Hirlap* [10], Goldiș completează acest program de muncă, indicând și alte obiective, cum ar fi: organizarea de despărțăminte noi, în fiecare județ; lupta împotriva analfabetismului; ridicarea nivelului cultural și politic al muncitorilor și țaranilor, pentru ca aceștia să privească critic societate și să-și poată apăra drepturile. El vine cu precizări în privința ideii „cooperativelor”, arătând că „ASTRA” îi va încuraja pe țărani în direcția muncii în colectiv, a organizării de asociații economice, cooperatiste, pentru ca veniturile lor să crească mereu.

Unul din meritele importante ale lui Goldiș a fost constituirea regionalei „ASTRA” basarabeană”, la 23 octombrie 1927, prilej de răspândire a științei și culturii în toate teritoriile locuite de români [11].

Reales președinte al „ASTREI”, Goldiș continuă să se îngrijească de situația materială a societății, mobilizând intelectualitatea în vederea publicării – sub egida asociației – a unor lucrări de sinteză asupra trecutului istoric al românilor, etnografiei, de medicină, geografie, biologie etc., precum și de ținerea unor expuneri educative la sate și orașe. Sub președinția sa, s-au tipărit o serie de broșuri pentru săteni, povești și povestiri, opere ale lui Nicolae Bălcescu, George Coșbuc, Ion Creangă, Mihai Eminescu, Ștefan Octavian Iosif, Petre Ispirescu, Alexandru Vlahuță etc. Această activitate este cu atât mai demnă de reținut cu cât ea s-a desfășurat în condiții nu lipsite de numeroase dificultăți. Președintele „ASTREI” însuși arăta, în 1925, că în momentul când a preluat conducerea, „Asociațiunea noastră se găsea într-un stadiu de lăncezeală”, datorită războiului, a

urmărilor lui și faptului că atmosfera postbelică ce a urmat s-a arătat „tot atât de neprielnică năzuințelor culturale, lumea având alte preocupări, mai mult de ordin material-egoist” [12].

„ASTRA” se va confrunta în continuare cu lipsa de interes din partea organelor de stat, ceea ce va împiedica ducerea la bun sfârșit a multora dintre inițiative. De asemenea, Goldiș și Asociația pe care o conducea, pe baza unui program democratic, se izbeau de miopia partidelor politice și de fățarnicia guvernelor care defăimau activitatea acestora.

Fără îndoială, mai ales datorită adversităților și dificultăților întâmpinate (inclusiv celor materiale), președintele „ASTREI” îl va solicita în anul 1930 pe regele Carol al II-lea să primească președinția de onoare a acestei asociații, ceea ce se va și întâmpla. Trebuie subliniat însă faptul că o asemenea acțiune nu a fost întreprinsă de Goldiș în interes personal, ci pentru apărarea intereselor „ASTREI” (care într-adevăr a și fost prevăzută apoi cu fonduri din bugetul țării). În felul acesta, Goldiș căuta să se folosească de orice posibilitate, în conjunctura dată, pentru a putea duce mai departe tradiția societății culturale pe care o conduce.

În strădaniile sale nu l-a putut reține nici sănătatea mereu mai șubredă, în special începând cu 1930, când chiar ținut la pat, se interesează asupra activității desfășurate, asupra organizării adunărilor generale.

În zilele de 24, 25 și 26 aprilie 1930, are loc la Sibiu Congresul cultural al „ASTREI”, care pentru munca neobosită și competența desfășurată de Goldiș, îl alege din nou ca președinte. Conștient de faptul că, după Unirea Transilvaniei cu România, societatea „ASTRA” intrase într-o anume criză, deoarece cea mai mare parte din obiectivele fundamentale pentru care militase s-au rezolvat, congresul respectiv, la care au fost invitați și reprezentanți ai guvernului, ministerului Instrucțiunii, bisericilor ortodoxă și greco-catolică, societăților culturale, membri ai Academiei, ziaristi români și străini, cadre didactice etc., își propunea să examineze situația „Asociațiunii” în noul stat român, după zece ani de existență și activitate. Așa după cum arăta și Goldiș, trebuia să se precizeze funcțiile ei, mijloacele culturale și materiale, modul de colaborare cu alte societăți culturale din țară, și raporturile cu statul [13]. Tot el va indica și direcția principală a activității viitoare, ridicarea culturală a maselor, mai ales a țărănimii care, în majoritatea ei, era ignorantă [14].

Tot Goldiș este și cel care trage la sfârșitul dezbaterilor concluziile, arătând că va fi necesară refacerea Regulamentului Asociației, stabilirea unui program de lucru unitar cu celelalte societăți culturale din România, eliminarea cu desăvârșire din cadrul vieții „ASTREI” a oricăror dimensiuni politice ori profesionale. Din concluziile pe care le-a exprimat Goldiș, se vede strădania lui de a face față unor sarcini și constrângeri pe care condițiile statului național le impune, fără însă a renunța la tradițiile democratice [15].

Pe de altă parte se preconizează ca „ASTRA” să nu discute în ședințele ei problemele politice ce privesc statul român, fie ele de ordin intern sau extern. În articolul patru din noul Statut se va stipula: „în adunările Asociațiunii nu se pot discuta chestiuni religioase sau politice” [16]. Goldiș insistă asupra necesității emancipării sociale și naționale a poporului român, pentru a se putea afirma în viața social-politică internațională, a combate șovinismul și naționalismul, arătând că nu pe această cale, nu prin jignirea naționalităților conlocuitoare și a confesiunilor se va putea realiza această afirmare. „La temelia Asociațiunii culturale *ASTRA* – afirmă el răspicat – rămâne, ca în trecut, astfel și în viitor, ideea națională în concepția ei civilizatorică, ferită de orice șovinism” [17].

Totodată Goldiș arată că nediscutarea, în cadrul despărțămintelor, a problemelor politice curente, adică a activităților partidelor, nu va însemna că nu se vor dezbate problemele sociale și politice ale țării, a căror rezolvare e menită să contribuie la mersul înainte al societății. În sfârșit, președintele „ASTREI” face un apel la toate ministerele, la oamenii de artă, cultură, știință, să contribuie la ridicarea pe trepte mai înalte a poporului, îmbrățișându-i idealurile sociale, sprijinindu-l în efortul lui spre mai bine prin combaterea moravurilor rele, în educația socială, națională, igienă, susținerea asociațiilor culturale, finanțarea teatrelor, bibliotecilor, căminelor culturale, sprijinirea emancipării femeilor.

După congres, deși tot bolnav, Goldiș continuă să fie permanent preocupat de misiunea sa ca președinte al „ASTREI”. Cu toate că nu mai poate participa la adunările generale ale societății rămâne în mijlocul problemelor, cere informații, dă sfaturi, propune soluțiile cele mai potrivite pentru rezolvarea unor probleme. Este în permanent contact cu despărțămintele, cărora, printr-o vastă corespondență, le cere să-l pună la curent în mod amănunțit cu mersul adunărilor generale, discuțiile purtate, lipsurile semnalate și să-i trimită copii după procesele verbale încheiate. Este preocupat de punerea la punct a arhivelor despărțămintelor și centralei, se interesează de problemele financiare, organizatorice, critică lipsurile semnalate.

În sfârșit, în ultimii ani, așa cum declară într-un interviu acordat în noiembrie 1930 acordat în noiembrie 1930 ziarului *Universul* [18], Goldiș vede asociația pe care o conduce înființând o universitate populară care să cuprindă întregul tineret, desfășurând o activitate cât mai susținută prin secțiile științifice și literare, luând în dezbateri problemele cele mai importante ale țării în domeniul culturalizării satelor.

Fără îndoială, activitatea lui Vasile Goldiș în cadrul „ASTREI” nu a fost lipsită de scăpări. Aș sublinia mai cu seamă unele principii idealiste puse la temelie Asociației, imposibil de respectat într-o societate în care dorința de îmbogățire, de viață îmbelșugată trecea pe primul plan, după împlinirea idealului național. Goldiș pleda pentru ca „ASTRA” să fie „altarul sfânt al solidarității naționale” [19], dorind o irealizabilă înfrățire a tuturor românilor, pe căi mai întâi culturale, dincolo de barierele de clasă. De asemenea, el milita pentru ideea ridicării culturale, în special a țărănimii, ferită de exploatarea moșierilor, văzând în aceasta unicul rezervor al energiilor noastre naționale. „Idealul nostru rămâne țaranul”, afirma Goldiș undeva, într-o vreme când intelectualitatea și muncitorimea se manifestau tot mai energic pe linia construirii unei societăți democratice, bazate pe dreptate și echitate socială. Putem spune că limite s-au manifestat la Goldiș și în ceea ce privește ideea evoluției societății exclusiv sau aproape exclusiv pe cale culturală – concepție cu vechi tradiții iluministe în Transilvania. Chiar și atunci când, concepând progresul pe mai multe coordonate: muncă constructivă, sănătate fizică, morală și cultură religioasă, rămâne, totuși, tributari erorii de-a nu da importanța cuvenită divizării societății românești în clase antagoniste, în săraci și o pătură de înstăriți. Goldiș supralicitează rolul istoric al bisericii în viața poporului nostru, militând pentru ideea ca „ASTRA” să se străduiască a readuce în sate „atmosfera senină a religiozității adevărate, să propage în sufletul național revenirea la izvorul de bază al ființei noastre românești, care este confundarea vieții noastre naționale cu cea bisericească” [20], „să adăpostească din nou școala în umbra bisericii” [21].

Ideea, justă în sine, a necesității cultivării spiritului național, dobândește la Goldiș ea însăși un conținut în parte discutabil, în sensul în care este văzut strâns legată și generos susținută pe linie pozitivă doar de către stat, definit ca „forță coercitivă a organismului social spre țelurile urmărite” [22]. Cu alte cuvinte, pragmatismul vieții zilnice învingea idealismul.

Dincolo de asemenea opinii explicabile prin filonul țărănesc dominant în structura mentală a lui Goldiș, rămâne de apreciat justețea multor altora, în primul rând patriotismul său fierbinte și onest, departe de orice naționalism, căci omul politic ardelean se declara „pentru umanitate și înfrățirea deodată a neamurilor doritoare de fericire pământească, aspirația și munca pentru apărarea independenței și suveranității naționale, pentru prosperitatea țării întregi, a întregului nostru popor”. Din păcate, în perioada interbelică, *ASTRA*, în ciuda încercărilor făcute, și-a pierdut tot mai mult rolul său social afectiv. Aceasta datorită, în primul rând, orientării sale lipsite de fermitate și tributară unui anume idealism la care și-a adus contribuția chiar Goldiș.

Situația „ASTREI” era cu atât mai dificilă cu cât, datorită în mare parte lui Goldiș, ea a refuzat să se transforme într-un instrument de diversiune în mâinile oficialităților vremii, ceea ce i-a adus numeroase și mari dificultăți, piedici în activitate, reducându-i-se și în acest fel eficacitatea. În asemenea condiții, chiar și ideile juste, generoase ale lui Goldiș au putut prea puțin să fie transpuse în practică, idealurile sale de om politic nu s-au putut realiza nici măcar pe acest fâgaș [23].

În ultimii ani de președinție ai „ASTREI”, atacurile împotriva lui Goldiș date de către adversarii săi politici sunt tot mai insistente. Astfel, încă din 1928, în ziarul *Aradi Hirrap* [24] se

arăta că miniștrii ardeleni din guvernul de atunci, ca de altfel întreaga echipă guvernamentală, făceau presiuni asupra lui Goldiș pentru a-l determina să renunțe la funcția de președinte al Asociațiunii și pregăteau atacuri la adresa lui cu ocazia adunării generale ce urma să se țină la 8 decembrie la Sibiu.

Cunoscând aceste manevre, Goldiș declara că ele au fost provocate de faptul că în ceea ce îl privește a refuzat să facă jocul guvernului și a celor ce oprimă, demascând mereu în discursurile sale, nedreptățile și racilele sociale. Posedând încă energia necesară, el afirmă răspicat că refuză ideea demisiei, arătând: „Este posibil că sunt destui membri ai *ASTREI* care ar vedea cu plăcere pe altcineva în scaunul prezidențial, care ar pune Asociațiunea în serviciu politicii lor, dar aceasta încă nu înseamnă că eu trebuie să mă aplec în fața punctului lor de vedere și să trădez Asociația pentru a face jocul politicii lor” [25]. În acel moment, Goldiș se arăta gata să formeze un front împotriva politicii de guvernământ. Ulterior, însă, el însuși tot mai obosit, acceptă din ce în ce mai insistent ideea demisiei. Încă din 1930, ziarele vorbeau despre așa ceva, fără îndoială că nu fără temeii.

Peste un an, Goldiș fiind bolnav, lipsește de la Adunarea generală a „*ASTREI*” ținută la Sfântu Gheorghe și cere comitetului să i se aprobe demisia. Dezbătând această cerere, Adunarea – în cadrul căreia Ioan Lupaș a elogiat fierbinte activitatea președintelui – respinge solicitarea și hotărăște ca „atâta vreme cât Goldiș va fi în viață, să nu se aleagă alt președinte” [26]. La propunerea aceluiși Ioan Lupaș, i se trimite o telegramă la Arad în semn de salut și adâncă prețuire [27].

Toate acestea au însemnat încă o expresie a recunoașterii muncii neobosite și competente, a patriotismului celui care, după aprecierea ziarului *Adevărul* [28] – ca președinte al „*ASTREI*” a făcut ca viața acestei societăți să nu fie deloc calmă, în sensul că Vasile Goldiș i-a imprimat o direcție nouă, activă în toate domeniile ce priveau viața poporului român, intrând prin aceasta în conflict cu numeroase cercuri politice ale vremii.

În cele din urmă, Adunarea generală a *ASTREI*, ținută în octombrie 1932, la Deva, luând în discuție o nouă cerere de demisie a lui Goldiș și starea tot mai precară a sănătății sale, cade de acord asupra eliberării lui din funcția de președinte al Societății. Succesorul său, Iuliu Moldovan, evocă, în cuvântul său la mod elogios, personalitatea și activitatea celui care se retrăgea și propune alegerea lui ca membru de onoare al asociației, ceea ce Adunarea generală aprobă prin aclamații în unanimitate [29]. Datorită bolii, nefiind de față, i se transmit urări de grabnică însănătoșire [30].

De fapt și de data aceasta, dorința lui Vasile Goldiș de a demisiona, avusese la bază motive de ordin politic. Acest lucru îl sesizează și ziarul *Aradi Közlöny* [31], care arată că guvernul, nemulțumit de atitudinea de stânga a președintelui „*ASTREI*”, întreprinde manevre de culise pentru a-l scoate din această funcție.

Concluzii

Dacă ar fi să concluzionăm activitatea lui Goldiș în calitatea sa de conducător al „*ASTREI*”, categoric el rămâne o prezență foarte activă. Sub îndrumarea lui, asociația a obținut o serie de importante realizări în domeniul ridicării culturale a poporului. Trebuie arătat însă și faptul că, după 1918, nici sub președinția lui Goldiș, nici sub a urmașilor săi, „*ASTRA*” nu și-a mai putut păstra rolul deosebit pe care l-a jucat înainte de 1918.

Pragmatismul noilor vremuri și politicianismul au învins idealismul. În plus, lupta dintre generații se manifestă în toate domeniile vieții. Bătrânii idealiști trebuiau să lase locul tinerilor pragmatici, ce priveau mai mult spre viitor, dar un viitor în primul rând al lor și mai puțin al națiunii.

References

- [1] *Adevărul*, 29 iulie 1923, nr. 66, p. 2.
- [2] *Patria*, 8 august 1923, nr. 79, p.1.
- [3] *Adevărul*, 15 august 1923, nr. 73, p.1
- [4] Silviu Dragomir, *Vasile Goldiș. Luptătorul și realizatorul politic*, 1936, p. 219.
- [5] Gheorghe Șora, *Avram Iancu în viziunea lui Vasile Goldiș în Orizont*, 21 iunie 1973, nr. 39, p. 3.
- [6] *Ibidem*, p. 5.
- [7] *Ibidem*, p. 7.
- [8] Idem, *Idei social-politice în gândirea lui Vasile Goldiș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 24.
- [9] *Ibidem*, p. 27.
- [10] *Erdélyi Hirlap*, 5 septembrie 1925, nr. 98, p. 2
- [11] Vasile Goldiș, *Noua îndrumare a ASTREI*, în *Transilvania*, nr. 2, 1926, p. 51.
- [12] *Ibidem*, p. 56.
- [13] Gheorghe Șora, *Vasile Goldiș. Discursuri rostite în preajma Unirii și la Asociațiunea Culturală „ASTRA”*, Editura Helicon, Timișoara, 1994, p. 69-72.
- [14] *Ibidem*, p. 88-92.
- [15] *Ibidem*, p. 102-105.
- [16] *Ibidem*, p. 112-114.
- [17] *Ibidem*, p. 122-126.
- [18] *Universul*, 1 aprilie 1926, nr. 32, p. 1.
- [19] Idem, 2 aprilie 1926, nr. 33, p. 5.
- [20] Arhivele Naționale – direcția Județeană Sibiu, Fond: *ASTRA. Activitatea culturală (1918-1935)*, act nr. 9, 72,147.
- [21] *Ibidem*, act nr. 200, 234,267.
- [22] Gheorghe Șora, *Biografia unui mare luptător: Vasile Goldiș*, Editura S.C. Mediagraf S.A., Arad, 1994, p. 70-72.
- [23] *Ibidem*, p. 80-85.
- [24] *Aradi Hirlap*, 30 noiembrie 1930, nr. 2283, p. 7.
- [25] *Ibidem*, 15 decembrie 1930, nr. 2297, p. 3.
- [26] Arhivele Naționale – Direcția Județeană Arad, *Fond personal Vasile Goldiș*, dos. 4, f. 19-31.
- [27] Ioan Lupaș, *Vasile Goldiș 1862-1934*, în „Studii, conferințe și comunicări istorice”, Sibiu, 1941, vol. III, p. 283-290.
- [28] *Adevărul*, 1 februarie 1934, nr. 1, p. 6.
- [29] Iuliu Moldovan, *Vasile Goldiș*, în *Transilvania*, ianuarie 1934, nr. 3, p. 4.
- [30] *Ibidem*, martie 1934, nr.13, p. 3.
- [31] *Aradi Közlöny*, 13 martie 1931, nr. 55, p.2.

